

Olesno, 2018.06.27.

Artur Maniura

Prezes Spółdzielni Inwalidów „ODRODZENIE”

ul. Akacyjowa 4

46-300 Olesno

Pan Premier

Mateusz Morawiecki

al. Ujazdowskie 1/3

00-001 Warszawa

Szanowny Panie Premierze

Protest rodziców osób niepełnosprawnych w Sejmie mocno poruszył polskie społeczeństwo. Rząd, ustami Pana Premiera, zadeklarował pomoc niektórym grupom osób niepełnosprawnych poprzez podniesienie części dodatków socjalnych oraz podpisanie Paktu na rzecz Dostępności plus 2018 – 2025, który ma działać na rzecz likwidacji barier dla osób niepełnosprawnych. Również w mediach rozgorzały gorące dyskusje poświęcone problematyce osób niepełnosprawnych. W telewizji publicznej w programie „Warto rozmawiać” odbyła się ciekawa debata poświęcona tym zagadnieniom. Poruszono wiele tematów dotyczących problemów środowiska osób niepełnosprawnych. Mówiono o ujednoliceniu systemu polskiego orzecznictwa o stopniu niepełnosprawności, o opiekunach osób niepełnosprawnych, o zasiłkach pielęgnacyjnych, o rentach socjalnych, o warsztatach terapii zajęciowej, o zakładach aktywizacji zawodowej i o wielu innych problemach, za wyjątkiem jednego. Nie wspomniano nic o zakładach pracy chronionej. Jako prezes kierujący ponad 13 lat Spółdzielnią Inwalidów „ODRODZENIE” w Oleśnie, posiadającą status zakładu pracy chronionej od 1992 roku, pragnę na przykładzie naszej Spółdzielni zwrócić uwagę Panu Premierowi na stale pogarszającą się sytuację zakładów pracy chronionej, co w niedalekiej przyszłości może doprowadzić do likwidacji i upadłości tych zakładów.

Według definicji zakład pracy chronionej (ZPChr) jest formą zatrudniania osób niepełnosprawnych u pracodawcy działającego na zasadach rynkowych, który zapewnia

odpowiednie warunki pracy i rehabilitacji osób niepełnosprawnych, w zamian za co może korzystać ze wsparcia ze środków publicznych na dogodniejszych warunkach niż podmioty otwartego rynku pracy. Warunkiem uzyskania i utrzymania statusu ZPChr jest osiągnięcie odpowiedniej struktury zatrudnienia, przystosowanie zakładu do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz zapewnienie doraźnej i specjalistycznej opieki medycznej, poradnictwa i usług rehabilitacyjnych. Pracodawca ma dodatkowo obowiązek utworzenia zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych (ZFRON) służącego finansowaniu rehabilitacji osób niepełnosprawnych (z puli ogólnej funduszu lub w ramach pomocy indywidualnej albo indywidualnych programów rehabilitacji). Co najmniej raz na 3 lata musi poddawać się kontroli PIP w zakresie spełniania warunków ZPChr, a co dwa lata jest kontrolowany przez wojewodę w zakresie spełniania warunków i obowiązków ustawowych wynikających z posiadania statusu ZPChr.

Zakłady pracy chronionej powstały w 1991 roku jako próba ochrony spółdzielczości inwalidzkiej - funkcjonującej przed zmianami ustrojowymi głównie dzięki pomocy Państwa - przed niekontrolowanymi mechanizmami gospodarki rynkowej. Całokształt zwolnień i ulg podatkowych przyznanych nowo powstałym zakładom pracy chronionej okazał się bardzo korzystny dla prywatnej przedsiębiorczości, która – pozbawiona kapitału i aktywów majątkowych – chętnie sięgnęła po status zakładu pracy chronionej. W pierwszym okresie funkcjonowania ZPChr obowiązkom związanym z zatrudnieniem osób niepełnosprawnych towarzyszyły bardzo korzystne rozwiązania ułatwiające rozpoczęcie i prowadzenie działalności gospodarczej w warunkach rynkowych. W latach 1991-1993 podstawowym narzędziem wsparcia finansowego zakładów pracy chronionej było zwolnienie ze wskazanych ustawowo podatków i niepodatkowych należności budżetowych. Wprowadzenie podatku VAT skutkowało wprowadzeniem ulgi związanej z tym podatkiem. Przybierała ona różne formy. W latach 1994-1996 był to zwrot na wniosek pracodawcy po decyzji MPiPS, zastąpione w 1997 r. zwolnieniem z odprowadzania i częściowym ograniczeniem wysokości. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. 123/97, poz. 776) wprowadziła również częściowe dofinansowanie składek ZUS. Od 1 stycznia 2000 r. wprowadzono kolejne zmiany „uszczelniające” system, polegające na zastąpieniu zaniechania poboru VAT jego zwrotem (z zachowaniem uzależnienia wysokości od krotności najniższego wynagrodzenia) oraz odstąpieniem od zwolnienia z odprowadzania PIT i CIT. Zasadnicza zmiana form wsparcia nastąpiła po 1 stycznia 2004 r. Wsparcie finansowe ZPChr utraciło związek z VAT, wprowadzone zostało dofinansowanie ze środków PFRON (w ramach systemu Systemu Obsługi Dofinansowań i Refundacji). Wprowadzono również dofinansowanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy (na poziomie niższym niż dla ZPChr). Od połowy 2004 r. wsparcie ze

środków PFRON zaczęto traktować jako pomoc publiczną. Była to konsekwencja uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej i akceptacji zasad udzielenia pomocy państwowej w zakresie zatrudniania. Dofinansowanie wynagrodzeń zaczęło podlegać rozliczaniu i ograniczaniu, początkowo do poziomu 100% płacy brutto osoby niepełnosprawnej, a od 1 stycznia 2009 r. - do poziomu 75% kosztów pracy. 1 stycznia 2009 r. zlikwidowano również częściowe finansowanie przez PFRON i budżet państwa składki ZUS. Kolejne istotne zmiany nastąpiły 1 stycznia 2011 r. Polegały one na relatywnym obniżeniu kwot dofinansowań poprzez „zamrożenie” kwoty bazowej (od której naliczane było procentowo dofinansowanie nominalne) na poziomie wynagrodzenia minimalnego w 2009 r. Od 1 marca 2013 roku wyłączono z prawa do dofinansowania pracowników zaliczonych do lekkiego i umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, którzy mają ustalone prawo do emerytury. Istotną zmianą o charakterze systemowym była propozycja zrównania poziomu dofinansowań dla otwartego i chronionego rynku pracy. Zrównanie to obowiązuje od 1 kwietnia 2014 r. Drugą istotną zmianą o charakterze systemowym, wprowadzoną aktualnie obowiązującymi przepisami, jest ustawowe ustalenie wysokości kwot maksymalnego dofinansowania i odstępianie od kwot bazowych (wyliczanych na podstawie wynagrodzenia minimalnego). Zmiany dofinansowań SOD przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela nr 1

ZMIANA WYSOKOŚCI DOFINANSOWAŃ ON W ZPCHR

OKRES / STOPIEŃ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	2009-2011	I.-VI.2012	VII.- VIII.2012	IX.- XII.2012	I.2013-III.2014	OD IV.2014
ZNACZNY	2041,60	2169,20	2296,80	2484,80	2700,00	1800,00
ZNACZNY ZE SCHORZENIEM SPECJALNYM	2552,00	2679,60	2807,20	3049,20	3300,00	2400,00
UMIARKOWANY	1786,40	1595,00	1467,40	1593,90	1500,00	1125,00
UMIARKOWANY ZE SCHORZENIEM SPECJALNYM	2296,80	2105,40	1977,80	2148,30	2100,00	1725,00
LEKKI	765,50	638,00	574,20	623,70	600,00	450,00
LEKKI ZE SCHORZENIEM SPECJALNYM	1276,00	1148,40	1084,60	1178,1	1200,00	1050,00

Wszystkie te nowelizacje doprowadziły do konsekwentnego obniżenia poziomu dofinansowań ZPChr. Posłużę się przykładem naszej spółdzielni, ograniczając swoją analizę do lat 2009 -2017, tj. okresu, w którym obowiązywało dofinansowanie SOD bez dofinansowania składek ZUS, według stanu na koniec grudnia każdego roku.

Tabela nr 2

Wykaz zatrudnienia w latach 2009-2017 (w etatach wg stanu na koniec roku)

Rok	Liczba zatrudnionych pracowników	Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych (ON)	Liczba zatrudnionych ON, na które przysługuje SOD	Liczba ON w stopniu lekkim, na które przysługuje SOD	Liczba ON w stopniu lekkim z dodatkowym schorzeniem, na które przysługuje SOD	Liczba ON w stopniu umiarkowanym, na które przysługuje SOD	Liczba ON w stopniu umiarkowanym z dodatkowym schorzeniem, na które przysługuje SOD	Liczba ON w stopniu znacznym, na które przysługuje SOD	Kwota otrzymanego SOD w roku kalendarzowym (PLN)
2009	147,532	115,532	114,532	43,375	20,500	40,657	10,000	0,000	1593079,48
2010	147,907	116,907	112,907	40,536	19,500	39,157	12,714	1,000	1635698,57
2011	142,893	115,893	110,538	35,375	16,306	40,857	16,000	2,000	1484563,21
2012	135,732	109,732	103,796	32,375	16,339	39,179	13,903	2,000	1603725,19
2013	142,570	117,635	109,086	36,601	18,371	40,727	12,387	1,000	1440804,12
2014	145,249	118,152	111,152	39,698	17,597	39,857	13,000	1,000	1329937,84
2015	147,111	122,111	113,135	36,875	18,371	46,760	9,129	2,000	1246469,64
2016	158,655	127,655	120,744	45,298	19,589	44,857	10,000	1,000	1296692,48
2017	154,347	125,089	116,339	43,589	20,750	38,000	13,000	1,000	1197517,94

Z tabeli nr 2 jednoznacznie wynika, że od roku 2013 systematycznie spada kwota otrzymywanych dofinansowań SOD przy w miarę stabilnym zatrudnieniu. Szczególnie obrazowe jest porównanie roku 2017 do roku 2012. Pomimo wzrostu w 2017 roku w stosunku do roku 2012 liczby osób niepełnosprawnych, na które przysługuje SOD, o 12,543 etatu otrzymane dofinansowanie jest niższe o 406207,25 PLN, czyli o 25,3 %.

Nasza spółdzielnia została wpisana do rejestru spółdzielni 25 kwietnia 1952 roku, a od 1960 roku aż do dzisiaj zajmuje się produkcją mebli tapicerowanych. W ciągu kilkudziesięciu lat działalności nasze wyroby trafiały do wszystkich zakątków Polski, kilkunastu krajów europejskich, a nawet do USA. W miarę dobrze radzimy sobie na krajowym rynku meblowym, a nasze wyroby można kupić w renomowanych salonach BRW i AGATY. W 2016 roku miesięcznik BIZNES meble.pl umieścił nas na 252 miejscu największych producentów mebli. W rankingu magazynu „Meble Plus” zajęliśmy 29 miejsce w kategorii producentów mebli tapicerowanych w Polsce. Poza

tym jesteśmy dwukrotnym posiadaczem tytułu „Gazela Biznesu” przyznany przez „Puls Biznesu”. Na koniec maja tego roku zatrudnialiśmy 158 osób, w tym 130 niepełnosprawnych, spośród których 56 posiadało orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a jedna o znacznym. 32 nasi pracownicy posiadają orzeczenie o schorzeniu szczególnym. Wskaźniki zatrudnienia osób niepełnosprawnych są wysokie, bo ogólny wynosi ponad 82%, a osób z co najmniej umiarkowanym stopniem niepełnosprawności ponad 36% . Wskaźniki zatrudnienia na takim poziomie utrzymują się przez wiele lat. Nasze wyroby lokują się w segmencie mebli tanich, więc cena odgrywa dominującą rolę. Kalkulacja naszych produktów opiera się na metodzie rachunku kosztów celowych, czyli porównywania kosztów celowych i prognozowanych oraz prób likwidacji luki kosztowej. Sytuację pogarsza polityka prowadzona przez naszych strategicznych odbiorców, dysponujących własną siecią salonów lub sklepów, którzy praktycznie dyktują ceny producenckie. Chcąc zaistnieć na rynku musimy się tym regułom podporządkować. Wydaje się być zrozumiałym, że przy takim skondensowaniu osób niepełnosprawnych i stosunkowo ciężkich schorzeniach nie jesteśmy w stanie sprostać zasadom gospodarki rynkowej bez pomocy Państwa i próby likwidacji luki kosztowej kończą się niepowodzeniem, o czym świadczą wyniki ze sprzedaży zamieszczone w tabeli nr 3.

Tabela nr 3

Wpływ dofinansowania SOD na kształtowanie się wyniku finansowego

Rok	Wynik ze sprzedaży (PLN)	Dofinansowanie SOD (PLN)	Wynik finansowy (PLN)
2009	-1759753,02	1593079,48	300994,66
2010	-1768874,31	1635698,57	31465,13
2011	-2339971,61	1484563,21	-683086,36
2012	-2135187,60	1603725,19	-233541,37
2013	-1897811,12	1440804,12	-317740,21
2014	-1716301,61	1329937,84	-240967,50
2015	-1522288,56	1246469,64	-136753,46
2016	-1359379,39	1296692,48	28526,81
2017	-1809863,85	1197517,94	-530513,22

Oczywiście nie ograniczamy się tylko do biernego oczekiwania na dotacje i pomoc zewnętrzną. Renomowana firma konsultingowa przeprowadziła analizę kosztów w spółdzielni. Nie znaleziono żadnego obszaru funkcjonowania spółdzielni, gdzie można by znaleźć oszczędności. Zgodnie z art.91 Prawa spółdzielczego każda spółdzielnia jest zobowiązana przynajmniej raz na 3 lata do poddania się lustracyjnemu badaniu legalności, gospodarności i rzetelności całości jej działania. Ostatnie badanie lustracyjne zostało przeprowadzone na przełomie marca i kwietnia tego roku. Pismo polustracyjne nie zawiera ani jednego zalecenia polustracyjnego. Pani lustrator stwierdziła, że w jej 22-letniej pracy taka sytuacja zaistniała pierwszy raz. Wyniki innych kontroli (PIP, ZUS, US, PPIS, PIH, UW) świadczą, że funkcjonujemy zgodnie z obowiązującymi przepisami. Naszą bolączką jest to, że jesteśmy spółdzielnią inwalidów i zakładem pracy chronionej. Ze względu na strukturę zatrudnienia nie jesteśmy w stanie zastosować motorów rozwoju branży meblarskiej, spośród których najistotniejszy to automatyzacja i robotyzacja produkcji. Trudno od osób, które nie potrafią czytać i pisać, żądać obsługi skomplikowanych maszyn. Nie jesteśmy w stanie się przebranżowić, ponieważ umiemy produkować tylko nieskomplikowane meble tapicerowane, na które znajdujemy nabywców. Nie jesteśmy w stanie dokonać restrukturyzacji zatrudnienia i to z kilku powodów. Najważniejszy jest społeczny. Dla niektórych naszych pracowników spółdzielnia od 40 lat jest jak drugi dom. To tutaj rehabilitują się społecznie, przebywając w środowisku równych sobie. Poza bramą spółdzielni bardzo często są wykluczeni ze swego środowiska, traktowani jako ci gorsi, niedoceniani przez społeczeństwo tzw. zdrowych. Po drugie większość naszych pracowników ma zawarte spółdzielcze umowy o pracę, a zgodnie z Prawem spółdzielczym trudno takie umowy rozwiązać. Zresztą nie jest winą pracownika, że został pokrzywdzony przez los i przez swoją ułomność jest mniej wydajny niż inni. I po trzecie na podstawie art.33 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. jako zakład pracy chronionej mamy prawo do tworzenia zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych, a jednocześnie poprzez §2.1 pkt.1b rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2007 r. w sprawie zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych jesteśmy zobligowani do utrzymania wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych przez 3 lata od dnia odbioru robót budowlanych finansowanych ze środków zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Zwolnienie najmniej wydajnych pracowników spowodowałoby zmniejszenie wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych i skutkowało koniecznością zwrotu znacznych kwot, z których spółdzielnia korzystała. Z kolei w przypadku rezygnacji ze statusu zakładu pracy chronionej pracodawca ma obowiązek dokonać wpłat do PFRON niewykorzystanych środków ZFRON, a także kwoty odpowiadającej kwocie wydatkowanej ze środków ZFRON na nabycie,

wytworzenie lub ulepszenie środków trwałych w związku z modernizacją zakładu, utworzeniem lub przystosowaniem stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych, budową lub rozbudową bazy rehabilitacyjnej, wypoczynkowej i socjalnej oraz na zakup środków transportu - w części niezamortyzowanej. Od 1995 roku spółdzielnia wykorzystuje znaczną część środków ZFRON w ramach pomocy de minimis na modernizację obiektów budowlanych oraz wyposażenie stanowisk pracy osób niepełnosprawnych w maszyny i urządzenia. Roczna stawka amortyzacyjna w przypadku budynków wynosi 2,5%, a w przypadku maszyn i urządzeń zakupionych przez spółdzielnię ze środków ZFRON od 10% do 14%. W praktyce oznacza to, że budynki amortyzują się po 40 latach, a pozostałe środki trwałe po 7 – 10 latach. Gdyby spółdzielnia zrezygnowała ze statusu zakładu pracy chronionej, to przez 5 – 6 kolejnych lat mogłaby korzystać ze środków ZFRON, a później musiałaby dokonać zwrotu niezamortyzowanej części wartości środków trwałych sfinansowanych z ZFRON do PFRON. Na koniec maja 2018 roku była to kwota 987863,48 PLN. Z powyższego wynika, że jesteśmy skazani na bycie zakładem pracy chronionej i na pomoc Państwa.

Dlaczego warto pomagać takim zakładom pracy chronionej, jakim jest nasza spółdzielnia? Przede wszystkim ze względu na tradycję, jej historię i funkcję społeczną. Zatrudniamy 130 osób niepełnosprawnych, którzy są mieszkańcami 4 powiatów: oleskiego i kluczborskiego w województwie opolskim oraz kłobuckiego i lublinieckiego w województwie śląskim. To rozproszenie geograficzne wynika z faktu, że na naszym terenie jesteśmy jedynym zakładem pracy chronionej. Jednocześnie wskazuje, że otwarty rynek nie jest aż tak zainteresowany zatrudnianiem osób niepełnosprawnych, szczególnie tych z ciężkim uszczerbkiem na zdrowiu, jak przekonują społeczeństwo niektórzy politycy oraz sprzyjające im media. Nie będę powtarzał sloganów o rehabilitacji poprzez pracę i tym podobnych. W każdym razie w przypadku likwidacji naszej spółdzielni co najmniej połowa z nich na pewno żadnej pracy nie znajdzie. Drugi aspekt, na który chciałbym zwrócić uwagę, to stale rosnące korzyści finansowe, jakie przynoszą Państwu zakłady pracy chronionej. Ta teza brzmi trochę dziwnie, zwłaszcza dla osób nie znających tematu, które bombardowane są przez media informacjami o wysokich dofinansowaniach do zatrudniania osób niepełnosprawnych, o przekrętach i wyłudzeniach popełnianych przez właścicieli ZPChr oraz o stratach, jakie z tego tytułu ponosi budżet Państwa.

W latach 2009-2017 spółdzielnia otrzymywała nie tylko dofinansowanie SOD, ale również zwrot dodatkowych kosztów administracyjnych i w 2009 roku refundację składek ZUS. Jak każdy podmiot gospodarczy odprowadzała do budżetu Państwa składki ZUS i podatek VAT, a także płaciła podatek od nieruchomości. Od marca 2011 roku nie płacimy podatku od nieruchomości dzięki zwolnieniu uchwałą Rady Miejskiej w Oleśnie. Wprawdzie spółdzielnia nie odprowadzała

podatku dochodowego od osób fizycznych, ale 40% z tytułu tego podatku wpłacała do PFRON. Poza tym do PFRON zwracała niewykorzystaną część środków ZFRON. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli nr 4.

Tabela nr 4

ZESTAWIENIE POMOCY Z PFRON I WPŁAT DO BUDŻETU W LATACH 2009 – 2017

ROK	POMOC Z PFRON				WPŁATY DO BUDŻETU						RÓŻNICA
	Dofinansowanie do wynagrodzeń (SOD)	Refundacja składek ZUS	Zwrot dodatkowych kosztów administracyjnych	Razem	Składki ZUS	Podatek VAT wpłacony do US	40% podatku dochodowego wpłacony do PFRON	Zwrot niewykorzystanych środków ZFRON do PFRON	Podatek od nieruchomości	Razem	Różnica między wpłatami do budżetu a pomocą z PFRON
2009	1593079,48	122917,25	0,00	1715996,73	1371541,56	613276,00	36385,00	0,00	0,00	2021202,56	305205,83
2010	1635698,57	0,00	7311,51	1643010,08	1466401,37	575923,00	38449,00	0,00	152763,00	2233536,37	590526,29
2011	1484563,21	0,00	2612,91	1487176,12	1341957,20	461799,00	74546,00	0,00	25463,00	1903765,20	416589,08
2012	1603725,19	0,00	21601,25	1625326,44	1277334,09	521864,00	77939,00	0,00	0,00	1877137,09	251810,65
2013	1440804,12	0,00	15631,97	1456436,09	1306357,27	557205,00	79683,00	0,00	0,00	1943245,27	486809,18
2014	1329937,84	0,00	-964,55	1328973,29	1477201,20	650336,00	91643,00	0,00	0,00	2219180,20	890206,91
2015	1246469,64	0,00	0,00	1246469,64	1466322,65	777300,00	101633,00	0,00	0,00	2345255,65	1098786,01
2016	1296692,48	0,00	0,00	1296692,48	1677310,04	854904,00	112136,00	0,00	0,00	2644350,04	1347657,56
2017	1197517,94	0,00	0,00	1197517,94	1712713,17	801372,00	120645,00	22557,63	0,00	2657287,80	1459769,86
Σ	12828488,47	122917,25	46193,09	12997598,81	13097138,55	5813979,00	733059,00	22557,63	178226,00	19844960,18	6847361,37

Z analizy tabeli wynika, że nasza spółdzielnia jest nie tylko beneficjentem pomocy, ale również podmiotem gospodarczym zasilającym budżet Państwa. Z roku na rok różnica między wpłatami do budżetu a pomocą otrzymywaną z PFRON rośnie. Szczególnie zauważalny skok nastąpił od roku 2014, kiedy zamrożono wysokość dofinansowań do wynagrodzeń zatrudnionych osób niepełnosprawnych. W przypadku spółdzielni między rokiem 2017 a 2013 różnica ta wzrosła o 972960,68 PLN, czyli o prawie 300%. Ten trend jest charakterystyczny dla wszystkich ZPChR. Doprowadziło to do pogorszenia sytuacji chronionego rynku pracy, który nie jest w stanie realizować ustawowych zadań i celów, jakie są stawiane przed zatrudnieniem chronionym. Najbardziej odczuwają to osoby niepełnosprawne, bo z jednej strony Państwo pozbawia ZPChR pomocy proporcjonalnej do kosztów zatrudnienia ON, a z drugiej same ZPChR pod wpływem rosnących obciążeń podnoszą próg wymagań wobec zatrudnionych ON. W ten sposób rynek pracy chronionej chronionym jest tylko z nazwy. W konsekwencji rocznie kilkaset zakładów pracy chronionej rezygnuje ze statusu. Wg danych OBPON w okresie XII.2013 – XII.2017 liczba ZPChR zmniejszyła się z 1388 do 1028 (spadek o 360), a liczba zatrudnianych przez nie pracowników niepełnosprawnych zmniejszyła się z 166,4 tys. do 122,1 tys. (spadek o 44,3 tys.). Gdyby nasza spółdzielnia dołączyła do tej grupy, to największe straty poniesie budżet Państwa. Jak wcześniej wspominałem znaczna część naszej załogi nie znajdzie zatrudnienia na otwartym rynku pracy.

Część będzie się starała o renty, a pozostali najpierw trafią do urzędów pracy, a później do opieki społecznej. Ta część naszych pracowników nie wypracuje dla budżetu żadnych przychodów, ale solidnie nadwyręży jego wydatki.

W jaki sposób można pomóc takim zakładom pracy chronionej, jakim jest nasza spółdzielnia?

Najprostszym rozwiązaniem jest powrót do powiązania dofinansowań do zatrudnienia osób niepełnosprawnych z płacą minimalną. W tabeli nr 5 zestawiono zmiany wysokości dofinansowań w stosunku do płacy minimalnej w latach 2019 – 2018.

Tabela nr 5

ZMIANY WYSOKOŚCI DOFINANSOWAŃ W STOSUNKU DO PŁACY MINIMALNEJ W LATACH 2009 – 2018

Rok	Płaca minimalna (PLN)	Dofinansowanie do znacznego stopnia niepełnosprawności (PLN)	Stosunek wysokości dofinansowania do płacy minimalnej (%)	Dofinansowanie do znacznego stopnia niepełnosprawności ze schorzeniem specjalnym (PLN)	Stosunek wysokości dofinansowania do płacy minimalnej (%)	Dofinansowanie do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności (PLN)	Stosunek wysokości dofinansowania do płacy minimalnej (%)	Dofinansowanie do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności ze schorzeniem specjalnym (PLN)	Stosunek wysokości dofinansowania do płacy minimalnej (%)	Dofinansowanie do lekkiego stopnia niepełnosprawności (PLN)	Stosunek wysokości dofinansowania do płacy minimalnej (%)	Dofinansowanie do lekkiego stopnia niepełnosprawności ze schorzeniem specjalnym (PLN)	Stosunek wysokości dofinansowania do płacy minimalnej (%)
2009	1276,00	2041,60	160,00%	2552,00	200,00%	1786,40	140,00%	2296,80	180,00%	765,50	59,99%	1276,00	100,00%
2010	1317,00	2041,60	155,02%	2552,00	193,77%	1786,40	135,64%	2296,80	174,40%	765,50	58,12%	1276,00	96,89%
2011	1386,00	2041,60	147,30%	2552,00	184,13%	1786,40	128,89%	2296,80	165,71%	765,50	55,23%	1276,00	92,06%
2012	1500,00	2169,20	144,61%	2679,60	178,64%	1595,00	106,33%	2105,40	140,36%	638,00	42,53%	1148,40	76,56%
		2296,80	153,12%	2807,20	187,15%	1467,40	97,83%	1977,80	131,85%	574,20	38,28%	1084,60	72,31%
		2484,80	165,65%	3049,20	190,69%	1593,90	106,26%	2148,30	143,22%	623,70	41,58%	1178,10	78,54%
2013	1600,00	2700,00	168,75%	3300,00	206,25%	1500,00	93,75%	2100,00	131,25%	600,00	37,50%	1200,00	75,00%
2014	1680,00	2700,00	160,71%	3300,00	196,43%	1500,00	89,29%	2100,00	125,00%	600,00	35,71%	1200,00	71,43%
		1800,00	107,14%	2400,00	142,86%	1125,00	66,96%	1725,00	102,68%	450,00	26,79%	1050,00	62,50%
2015	1750,00	1800,00	102,86%	2400,00	137,14%	1125,00	64,29%	1725,00	98,57%	450,00	25,71%	1050,00	60,00%
2016	1850,00	1800,00	97,30%	2400,00	129,73%	1125,00	60,81%	1725,00	93,24%	450,00	24,32%	1050,00	56,76%
2017	2000,00	1800,00	90,00%	2400,00	120,00%	1125,00	56,25%	1725,00	86,25%	450,00	22,50%	1050,00	52,50%
2018	2100,00	1800,00	85,71%	2400,00	114,29%	1125,00	53,57%	1725,00	82,14%	450,00	21,43%	1050,00	50,00%

Finansowe problemy zakładów pracy chronionej, a w konsekwencji ich upadłości, rozpoczęły się w 2014 roku, kiedy drastycznej obniżce uległy wysokości dopłat do poszczególnych stopni niepełnosprawności. W przypadku stopnia umiarkowanego w ciągu roku spadek wyniósł ponad 22%, a w przypadku stopnia lekkiego prawie 9%. Porównując rok 2018 do pierwszych miesięcy roku 2014 w przypadku stopnia umiarkowanego spadek wynosi już prawie 36%, a

w przypadku stopnia lekkiego ponad 14%. Żeby dokonać powrotu do powiązania dofinansowań z płacą minimalną należy zmienić tok myślenia polityków i urzędników zajmujących się problematyką pracujących osób niepełnosprawnych. 9 sierpnia 2016 roku bardzo kontrowersyjne stanowisko zajęło Biuro Pełnomocnika Rządu ds. osób niepełnosprawnych stwierdzając, że „w obecnym kształcie dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych, o których mowa w art.26a ustawy (...) nie ma na celu finansowania kosztów operacyjnych pracodawcy ani rekompensowania kosztów pracy pracowników niepełnosprawnych”, ale „jest subsydium płacowym mającym na celu jedynie zachęcenie do zatrudniania tych osób”. W ten sposób całkowicie zmieniono dotychczasową funkcję, jaką w systemie rynku pracy chronionej spełniało dofinansowanie do wynagrodzeń osób niepełnosprawnych otrzymywane przez zatrudniające ich podmioty. Do tej pory dofinansowanie było traktowane jako bardzo istotny element wsparcia rekompensujący podwyższone koszty zatrudniania osób niepełnosprawnych, wynikające z niższej wydajności, skróconego czasu pracy, dodatkowych urlopów, zapewnienia opieki medycznej, itd. Takie stanowisko stoi w sprzeczności z definicją zakładu pracy chronionej zacytowaną na wstępie.

Jeżeli Państwo podtrzyma swoje stanowisko w kwestii zamrożenia wysokości dofinansowań, kierując się brakiem środków w budżecie, to jedynym, ale bardzo drastycznym rozwiązaniem jest zwolnienie pracodawców osób niepełnosprawnych z obowiązku płacenia minimalnego wynagrodzenia najmniej wydajnym pracownikom posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności. Relacje pomiędzy płacą minimalną a średnim wynagrodzeniem oraz udział funduszu płac w kosztach spółdzielni w latach 2009 – 2017 przedstawiono w tabeli nr 6.

Tabela nr 6

RELACJE MIĘDZY PŁACĄ MINIMALNĄ A ŚREDNIM WYNAGRODZENIEM W LATACH 2009 – 2017

Rok	Średnie wynagrodzenie brutto (PLN)	Wynagrodzenie minimalne (PLN)	Stosunek średniego wynagrodzenia do minimalnego (%)	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie (PLN)	Stosunek średniego wynagrodzenia do przeciętnego (%)	Liczba pracowników otrzymująca wynagrodzenie minimalne w grudniu danego roku	Udział funduszu płac w kosztach (%)
2009	2174,57	1276,00	170,42%	3102,96	70,08%	0	32,77%
2010	1934,61	1317,00	146,90%	3224,98	59,99%	1	31,44%
2011	2014,06	1386,00	145,31%	3399,52	59,25%	1	32,67%
2012	1872,51	1500,00	124,83%	3521,67	53,17%	52	31,66%
2013	1989,72	1600,00	124,36%	3650,06	54,51%	57	30,39%
2014	2101,75	1680,00	125,10%	3783,46	55,55%	36	30,70%
2015	2193,33	1750,00	125,33%	3899,78	56,24%	39	30,49%
2016	2328,23	1850,00	125,85%	4047,21	57,53%	31	32,60%
2017	2356,50	2000,00	117,83%	4271,51	55,17%	48	34,55%

Z analizy tabeli wynika, że średnie wynagrodzenie w spółdzielni w latach 2012 – 2016 rosło proporcjonalnie do wzrostu wysokości płacy minimalnej i trudno je nazwać wysokim. Pomimo niskich zarobków fundusz płac istotnie wpływa na kształtowanie się kosztów w spółdzielni. Do 2015 roku stanowił on około 31% całkowitych kosztów działalności spółdzielni. W latach następnych podniesienie płacy minimalnej najpierw o 100,00 PLN, a w kolejnym roku o 150,00 PLN spowodowało wzrost funduszu płac aż o 4%, co miało decydujący wpływ na kształtowanie się wyniku finansowego. Brak od kwietnia 2014 roku jakiejkolwiek rekompensaty Państwa z tytułu rosnących kosztów zatrudniania osób niepełnosprawnych powoduje, że sytuacja ZPChr się pogarsza. Załóżmy, że w 2014 roku, czyli w roku w którym „zamrożono” wysokość dopłat do wynagrodzeń, kwota 450,00 PLN w pełni pokrywała podwyższone koszty zatrudniania osoby niepełnosprawnej z lekkim stopniem niepełnosprawności otrzymującej wynagrodzenie minimalne. W uproszczeniu oznaczało to, że wydajność takiego pracownika wynosi około 73% wydajności osoby zdrowej o niskich kwalifikacjach, bo 450,00 PLN to około 27% z 1680,00 PLN. W 2017 roku minimalne wynagrodzenie tej osoby wyniosło 2000,00 PLN. Zakładając, że wydajność tego pracownika pozostała na poziomie 73% i udało się wynegocjować ceny sprzedaży proporcjonalne do inflacji, wartość jego pracy odpowiada kwocie $0,73 \cdot 2000,00 = 1460,00$ PLN. Otrzymane dofinansowanie sprawia, że do jego wynagrodzenia brutto pracodawca musi dopłacić $2000,00 - 1460,00 = 540,00$ PLN miesięcznie, nie licząc pozostałych kosztów płacowych. Analogicznie w przypadku pracownika z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności kwota dopłaty, w stosunku do roku 2014, do wynagrodzenia brutto wynosi 215,00 PLN. W roku 2018 kwoty dopłat uległy dalszemu podwyższeniu, nie wspominając już o tym, co będzie w roku 2019. Zwolnienie z obowiązku płacenia minimalnego wynagrodzenia najmniej wydajnym pracownikom posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności spowodowałoby możliwość elastycznego sterowania funduszem płac i jego udziałem w kosztach. Byłoby to rozwiązanie korzystne również dla osób niepełnosprawnych zatrudnionych w tych zakładach, którym grozi likwidacja lub upadłość. Jak wcześniej wspomniałem, w przypadku upadłości, znaczna część z nich na pewno nie znajdzie zatrudnienia na otwartym rynku i prędzej czy później trafi do opieki społecznej. Lepiej zarabiać około 1500,00 PLN netto, niż prosić o kilkuset złotowy zasiłek w opiece.

Podsumowując. Prowadzone w ostatnich kilku latach działania Państwa wobec zakładów pracy chronionej, charakteryzujące się permanentnym zmniejszaniem pomocy finansowej dla tych zakładów, połączone z rosnącymi obciążeniami budżetowymi doprowadziły wiele tych zakładów do trudnej sytuacji finansowej zagrażającej ich dalszemu funkcjonowaniu. Otrzymywana pomoc jest znaczna, ale niewystarczająca, aby zakłady pracy chronionej były w stanie realizować ustawowe cele i zadania, jakie w założeniu stawiane były przed zatrudnieniem chronionym.

Najbardziej odczuwają to pracujące osoby niepełnosprawne, nad którymi roztaczany parasol ochronny jest coraz to mniejszy. Oczywiście rzeczą jest, że tym osobom należy pomóc tak, jak wszystkim pozostałym grupom osób niepełnosprawnych w Polsce. O tym, że warto im pomagać chyba przekonałem Pana Premiera wcześniej przytoczonymi argumentami.

Postanowienie o napisaniu listu do Pana Premiera było aktem desperacji i bezsilności. Chciałem udowodnić swoim podwładnym, a przede wszystkim samemu sobie, że zrobiłem wszystko, aby ratować ich miejsca pracy. Zdawałem sobie sprawę, że mój list bezpośrednio do Pana Premiera nie trafi i będzie kolejnym głosem w chórze wołających „My upadamy!”. Głosem, z którym nikt się nie liczy i na który nikt nie reaguje. Jednak dzisiaj zatliła się we mnie isierka nadziei. 26 czerwca rząd przyjął rozporządzenie dotyczące zwiększenia od 1 lipca br. dofinansowania do pobytu uczestników warsztatów terapii zajęciowej i niepełnosprawnych pracowników w zakładach aktywności zawodowej. Panie Premierze! Teraz czas na pracowników zakładów pracy chronionej.

Z wyrazami szacunku

Artur Maniura

P.S.

Pozwolę sobie moim listem zainteresować lokalnych samorządowców i polityków oraz środowisko osób niepełnosprawnych.